

МОДЕРНІЗАЦІЙНІ ТЕОРІЇ ТА БАГАТОФАКТОРНИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ РЕІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ

Деревянко Володимир Андрійович

аспірант,

Маріупольський державний університет

Наратив необхідності реіндустріалізації почав набувати все більш помітного характеру. Для розуміння концепції реіндустріалізації важливо спочатку розглянути фактори, що її спричинили. У середині ХХ століття в багатьох розвинутих економіках, особливо на Заході, спостерігалось стрімке промислове зростання. Масове виробництво створювало мільйони робочих місць і стимулювало значний економічний розвиток. Однак, починаючи з другої половини ХХ століття, тенденція змінилася. Багато країн почали переносити виробництво в регіони з нижчими витратами, особливо в Азію. Це призвело до занепаду місцевої обробної промисловості, особливо в Сполучених Штатах, Великій Британії та інших розвинутих країнах. Виникла економіка, орієнтована на послуги, що супроводжувалося скороченням промислових робочих місць і виникненням проблем у регіонах, відомих як «поєси іржі», де безробіття та економічна стагнація стали соціально значущими проблемами [1].

У сучасних умовах реіндустріалізація – це не просто відновлення зруйнованих підприємств, як наприклад у післявоєнний час у ХІХ і ХХ століттях, а створення нової, технологічно розвинутої промислової бази, що відповідає актуальному рівню інноваційного розвитку. Вона передбачає формування нових секторів виробництва, орієнтованих на передові технології, високотехнологічну продукцію та інтелектуальні рішення. Йдеться про перехід до моделі нової індустріалізації, яка включає цифровізацію виробничих процесів, широке використання автоматизації та роботизації, впровадження сучасних систем управління, а також розвиток «зелених» технологій і підвищення енергоефективності. Реіндустріалізація є логічним продовженням індустріалізації, адже вона модернізує та підсилює промислову базу, адаптуючи її до сучасних технологічних стандартів і інновацій [2].

Історичний контекст модернізації показує, що процес індустріалізації має багатовікові корені і поступово формувався під впливом економічних, технологічних та соціальних трансформацій. Перші ознаки системної індустріалізації з'явилися ще під час промислової революції ХVІІІ–ХІХ століть, коли впровадження механізації, парових машин і нових технологій радикально змінило структуру виробництва,

спричинило урбанізацію та зміну соціальної організації суспільства. Цей період став фундаментом для подальшого формування національних економік і заклав основи сучасної промислової цивілізації [3].

До середини ХХ століття стало очевидним, що індустріалізація потребує не лише технологічного розвитку, а й теоретичного осмислення та планування. Саме в цей час виникли перші модернізаційні концепції, які розглядали індустріалізацію як ключовий механізм економічного прогресу. Теоретики модернізації стверджували, що розвиток від аграрної до індустріальної економіки є універсальною траєкторією, здатною забезпечити технологічне зростання, підвищення продуктивності, формування середнього класу та соціальної стабільності. Важливим аспектом цих концепцій було усвідомлення необхідності модернізації соціальних і політичних інститутів у паралелі з економічними перетвореннями [4].

Реіндустріалізація безпосередньо пов'язана з цими ідеями, оскільки вона відновлює та переорієнтовує промисловість на високотехнологічні, цифрові та екологічно безпечні процеси, продовжуючи історичний шлях індустріалізації у новому технологічному форматі. Серед ключових прихильників теорії модернізації варто відзначити Уолта Вітмена Ростоу, автора «Стадій економічного зростання», який систематизував розвиток суспільства від традиційного до масового споживання; Талкотта Парсонса, що підкреслював необхідність модернізації соціальних структур для підтримки економічного розвитку; а також Гебріел Алмонда та Сідні Вербу, які досліджували політичну модернізацію та роль політичних інститутів у забезпеченні стабільності та ефективності реформ. Ці теоретичні підходи сформували основу сучасних стратегій реіндустріалізації, де економічні, соціальні, технологічні та політичні аспекти інтегруються для досягнення сталого розвитку промисловості та суспільства загалом [5].

Реіндустріалізація є багатофакторним процесом, що формується під впливом кількох ключових чинників, які визначають сучасний розвиток промисловості та економіки загалом.

1. Серед них центральну роль відіграють технологічний розвиток та Індустрія 4.0. Технологічний прогрес, автоматизація та впровадження Індустрії 4.0 дозволяють підвищувати продуктивність, зменшувати залежність від дешевої робочої сили та роблять повернення виробництв у розвинені економіки економічно доцільним. Розумні фабрики, робототехніка та цифрові технології сприяють конкурентоспроможності та якості продукції.

2. Важливим чинником є також національна безпека та стійкість ланцюгів постачання. Критично важливі галузі, такі як фармацевтика, оборона та електроніка, потребують збереження виробництва у межах країни. Це зменшує залежність від імпорту та підвищує захищеність

економіки від глобальних збоїв, торговельних війн або геополітичної нестабільності.

3. Не менш важливою є екологічна стійкість. Екологічні вимоги стимулюють розвиток «зелених» технологій і низьковуглецевих виробничих практик. Переорієнтація промислових секторів на відновлювану енергетику, електромобілі та сталє сільське господарство забезпечує відповідність глобальним кліматичним стандартам і стимулює інновації.

4. Також значення має економічна стабільність та створення робочих місць. Реіндустріалізація дозволяє диверсифікувати економіку, створювати висококваліфіковані робочі місця, скорочувати торговельний дефіцит та зміцнювати соціально-економічну стабільність. Вона сприяє розвитку компетентностей, підтримці середнього класу та зменшенню регіональної нерівності.

Еволюція модернізаційних теорій показує, що індустріалізація завжди була ключовим чинником економічного розвитку, соціальної стабільності та технологічного прогресу. Поступовий перехід від аграрної до індустріальної економіки, урбанізація та впровадження нових технологій формували основу сучасних економічних систем, а інтеграція економічних, соціальних і політичних перетворень забезпечувала стійкий розвиток [6].

Сучасні стратегії реіндустріалізації поєднують технологічний розвиток, Індустрію 4.0, автоматизацію та цифровізацію виробництва з національною безпекою, екологічною стійкістю та економічною стабільністю. Усі ці чинники об'єднуються в процесі формування сучасної промислової бази, яка підтримує інноваційний розвиток, підвищує конкурентоспроможність, створює висококваліфіковані робочі місця та забезпечує довгострокову стійкість економіки.

Список використаних джерел:

1. Destek M.A. Deindustrialization, Reindustrialization and Environmental Degradation: Evidence from Ecological Footprint of Turkey. MPRA Paper. 2021. URL: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/114149/1/MPRA_paper_114149.
2. Дугінець Г., Яценко О., Панченко В. Міжнародний досвід повоєнного відновлення: Тригери соціально-економічного розвитку в умовах децентралізації. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2024. Вип. 328 (2). С. 497–505. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-328-74>
3. Резнікова Н., Панченко В. Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. Київ : Аграр Медіа Груп, 2022. 674 с. URL: <https://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/9538>
4. Резнікова Н., Панченко В. Репортажі із цивілізаційних фронтів. На передовій міжнародної економічної політики. Київ : Аграр Медіа Груп, 2023. 234 с. URL: <https://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/8208>
5. Панченко В., Резнікова Н. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навчальний посібник. Київ: ФОП Білецький Р.Г., 2025. 471 с. URL: <https://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/8516>